

ХОТИН-ҚИЗЛАР СИЁСИЙ ФАОЛЛИГИНИ ОШИРИШ МАСАЛАЛАРИ**Хаитова Азиза Мамарасуловна**

Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти

Миллий тадқиқот университети мустақил тадқиқотчи

Ибрагимова Сурайё Ботировна

Ер ресурсларини бошқариш факультети тьютори

Нортошев Асилбек Ғолиб ўғли

Ер ресурсларини бошқариш факультети “Ер тузиш ва ер кадастри” йўналиши талабаси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7428750>

Аннотация. Ушбу мақолада хотин-қизлар сиёсий фаоллигини ошириш бўйича мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотлар таҳлил қилинган. Шунингдек, хотин-қизлар сиёсий фаоллиги ошириш бўйича таклиф ва тавсиялар берилган.

Таянч иборалар: хотин-қизлар, сиёсат, сиёсий фаоллик, “аёллар қаноти”.

ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ПОЛИТИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ ЖЕНЩИН

Аннотация. В данной статье анализируются реформы, проводимые в нашей стране для повышения политической активности женщин. Также были даны предложения и рекомендации по повышению политической активности женщин.

Ключевые слова: женщины, политика, политический активизм, «женское крыло».

ISSUES OF INCREASING THE POLITICAL ACTIVITY OF WOMEN

Abstract. This article analyzes the reforms carried out in our country to increase the political activity of women. Also, proposals and recommendations were made to increase the political activity of women.

Keywords: women, politics, political activism, "women's wing".

Сиёсий жараёнларнинг умумий хусусиятларидан бири шундаки, ҳар қандай давлатда ҳам сиёсий жараённинг бош манбаи халқ оммасининг онгли фаолияти ҳисобланади. Агар кишилар жамиятнинг сиёсий ҳаётида фаол иштирок этсалар, сиёсий жараёнларнинг кечиши тезлашади ва бундай шароитда ҳар қандай сиёсий институтларнинг фаол ҳаракати ўзининг самарали натижасини беради.

Сиёсий фаоллик кишиларнинг онгли сиёсий фаолияти ва сиёсий жараёнларнинг боришини белгилар экан, унда жамиятнинг ҳар бир аъзосининг давлатда амалга оширилаётган сиёсий ишларда фаоллик билан иштирок этишини тақозо этади. Бинобарин, жамиятдаги сиёсий фаоллик инсонларнинг эркинликлари, демократик тамойилларнинг таъминланиши билан узвий боғлиқ ҳисобланади.

2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида гендер тенгликни таъминлаш сиёсатини давом эттириш, хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш, уларни қўллаб-қувватлашга доир ислохотларни амалга ошириш вазифалардан бири сифатида белгиланган [1].

Янгиланаётган Ўзбекистонда аёлларнинг жамият сиёсий ҳаётидаги иштироки муҳим роль ўйнайди. Жамиятда хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш, уларнинг турли соҳа ва тармоқларда ўз қобилият ва имкониятларини рўёбга чиқариши учун шарт-шароит яратиш борасида мамлакатимизда кенг кўламли ишлар амалга оширилган.

Жумладан, хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш,

манфаатларини муҳофаза қилиш ва уларнинг оиладаги ва умуман жамиятдаги мавқеини мустаҳкамлашга қаратилган ҳуқуқий асослар шакллантирилган. БМТнинг “Хотин-қизларга нисбатан камситишларнинг барча шакллари йўқ қилиш ҳақида”ги [2], Халқаро меҳнат ташкилотининг “Оналикни муҳофаза қилиш тўғрисида”ги [3], “Меҳнат ва машғулотлар соҳасидаги камситишлар тўғрисида”ги [4] конвенциялари Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси томонидан ратификация қилинган.

Хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий ва социал фаоллигини ошириш, уларнинг турли соҳа ва тармоқларда ўз қобилият ва имкониятларини рўёбга чиқариши учун шарт-шароит яратиш, ҳуқуқ ва қонуний манфаатларига сўзсиз риоя қилинишини таъминлаш, оналик ва болаликни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, шунингдек, оила институтини мустаҳкамлашга хизмат қилувчи бир қатор қонунлар ва қонун ости ҳужжатлари қабул қиланган:

- 2018 йил 2 февралда “Хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш ва оила институтини мустаҳкамлаш соҳасидаги фаолиятни тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони қабул қилинди;

- 2019 йил 7 мартда «Хотин-қизларнинг меҳнат ҳуқуқлари кафолатларини янада кучайтириш ва тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлашга оид чора-тадбирлар тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори қабул қилинди;

- 2019 йил 2 сентябрида «Хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятлар кафолатлари тўғрисида» ва «Хотин-қизларни тазйиқ ва зўравонликдан ҳимоя қилиш тўғрисида»ги [5] Ўзбекистон Республикасининг қонунлари қабул қилинди.

Амалга оширилган юқоридаги ишлар хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш, саломатлигини муҳофаза қилиш, интилиш ва ташаббусларини қўллаб-қувватлаш, уларга муносиб меҳнат ва яшаш шароитларини яратишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

2020 йил 23 сентябрь Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 75-юбилей сессиясида Президентимиз Ш. Мирзиёев нутқ сўзлаб нутқида гендер масаласига алоҳида эътибор қаратди «биз учун гендер тенглик сиёсати устувор масалага айланди. Хотин-қизларнинг давлат бошқарувидаги ўрни тобора кучаймоқда. Янги Парламентимизда аёл депутатлар сони икки баробарга кўпайди» [6], деб мамлакатимизда хотин-қизлар сиёсати бўйича амалга оширилаётган ишларни назарда тутди.

Ҳозирги вақтда мамлакатимизда турли соҳа ва тармоқларда меҳнат қилаётган ишчи ва хизматчиларнинг 45 фоизини хотин-қизлар ташкил этади. Жумладан, давлат ва жамоат ташкилотлари тизимида 1 минг 400 га яқин опа-сингилларимиз раҳбарлик лавозимларида меҳнат қилмоқда [7]. Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати бўлиб сайланганлар сони ортиб бормоқда, жумладан, 2014 йили сайловда 150 та депутатнинг 24 нафар аёл депутатлар сайланган бўлса, 2019 йилги сайловда сайланган аёлларнинг сони 48 тага етди. Мингдан ортиқ хотин-қизларимиз халқ депутатлари маҳаллий кенгашлари таркибида фаолият юритмоқда.

Ҳозирги даврда дунёнинг барча мамлакатларида аёллар сиёсат бобида тенг ҳуқуқлиликка эришиб, парламентда салмоқли ўринларни эгаллашмоқдалар. Айниқса, парламентларда аёллар роли ошганини кўриш мумкин. Масалан, Швеция, Эстония ва бошқа Европа давлатлари парламентларида аёллар кўпчиликини ташкил қилиши билан ажралиб туради. Бироқ, Африкадаги Руанда мамлакатининг парламенти депутатлари

ичида хотин-қизларнинг сони бу борада бутун Европани ортида қолдиради. Ушбу давлат парламентининг 48,8 %ини хотин-қизлар банд этган. Ундан кейин Швеция 45 %, Дания 40 %ни ташкил қилади [8]. Мазкур кўрсаткичларнинг ўзиёқ дунёда хотин-қизларнинг сиёсий, ижтимоий ва иқтисодий ҳаётда фаоллашаётганлигини кўрсатмоқда.

Булардан ташқари, мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган 5 та сиёсий партия, яъни Ўзбекистон либерал-демократик партияси, «Миллий тикланиш» демократик партияси, «Адолат» СДП, Халқ демократик партияси ва Ўзбекистон Экологик партияси фаолият кўрсатмоқда. Бу сиёсий партияларининг барчасида “Аёллар қаноти” фаолият кўрсатмоқда. Унинг асосий мақсади партия аъзолари бўлган хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий билимларини ошириш, ҳуқуқ ва эркинликларидан фойдаланишларини таъминлаш, уларда фаол фуқаролик қарашларини ривожлантириш, шахс сифатида шаклланишлари ва ўзларининг имкониятларини рўёбга чиқаришларига, хотин-қизларнинг келгуси сайловларда кўпчилик ўринларни эгаллашларига кўмаклашиш ҳисобланади.

Аёлларнинг сайловда иштирокини, партияларга бўлган муносабати доимий ўрганиб борилади. Сайловлар арафасида аёлларнинг ҳуқуқий маданияти ва сиёсий фаоллигини оширишга қаратилган “Хотин-қизлар ва сиёсат”, “Хотин-қизлар фаоллигини оширишда сиёсий партияларнинг роли”, “Хотин-қизлар ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш ва уларда етакчилик қобилиятларини шакллантиришнинг долзарб вазифалари”, “Миллий тикланиш ғояларини тарғибот ва ташвиқот қилишда аёлларнинг ўрни” мавзуларида семинар-тренинглар ўтказилмоқда.

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш жоизки, Ўзбекистонда хотин-қизлар давлат ва жамиятнинг сиёсий ҳаётида фаол иштирок этишмоқда, амалга оширилаётган ислохотлар хотин-қизларимизни ҳуқуқ ҳамда эркинликларини таъминлаш, интеллектуал ва маънавий юксалиши учун зарур имкониятларни яратган.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, жамиятда хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш борасида қуйидаги ишларни амалга ошириш муҳим деб ҳисоблаймиз:

Биринчидан, хотин-қизлар сиёсий ва ижтимоий фаоллигини ошириш борасида илмий-амалий тадқиқотлар олиб бориш мақсадга мувофиқдир. Шунингдек, тадқиқот мавзуларини белгилашда Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш бўйича белгиланган вазифалардан келиб чиқиш мақсадга мувофиқдир;

Иккинчидан, хотин-қизлар сиёсий ва ижтимоий фаоллигини оширишга қаратилган илмий-амалий конференциялар ва социологик сўровномалар ўтказиш муҳим аҳамият касб этди;

Учинчидан, хотин-қизларга сиёсий партияга аъзо бўлиш имкониятини ошириш учун турли хил интерактив хизматлар имкониятидан фойдаланиш. Ҳар бир сиёсий партиялар “аёллар қанот”лари фаолиятини қайта кўриб чиқиш ва хотин-қизлар сиёсий фаоллигини оширишга йўналтирилган лойиҳа ва тадбирлар кўламини кенгайтириши мақсадга мувофиқ.

REFERENCES

1. 2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-

- сон Фармони. <https://lex.uz/uz/docs/5841063>.
2. Хотин-қизларни камситишининг барча шакллариға бархам бериш тўғрисида Конвенция. <https://www.lex.uz/ru/docs/2685528>.
  3. Оналикни муҳофаза қилиш тўғрисида Конвенция. <https://lex.uz/docs/2747578>.
  4. Меҳнат ва иш турлари соҳасида камситиш тўғрисидаги 111-КОНВЕНЦИЯ. Женева, 1958 йил 25 июнь. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг 1997 йил 30 августдаги 499-I-сон Қарориға мувофиқ ратификация қилинган. https://nrm.uz/contentf?doc=150688_mehnat_va_ish_turlari_sohasida_kamsitish_to'g'risidagi_111-konvenciya
  5. Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 2 сентябрдаги «Хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятлар кафолатлари тўғрисида», 2019 йил 2 сентябрдаги «Хотин-қизларни тазйиқ ва зўравонликдан ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонуни.
  6. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ Бош Ассамблеясининг онлайн форматда ўтаётган 75-сессиясидаги нутқи. <https://daryo.uz/k/2020/09/23/shavkat-mirziyoyev-bmt-bosh-assambleyasining-onlayn-formatda-otayotgan-75-sessiyasida-nutq-sozladi-video>
  7. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Халқаро хотин-қизлар байрамиға бағишланган учрашувдаги нутқи. 2018 йил 18 март // <https://agro-olam.uz/prezident-tabrigi>
  8. Мухитдинова Ф. Хотин-қизлар сиёсий фаоллигини оширишда сиёсий фанларнинг ўрни // Ўзбекистонда политологиянинг янги босқичи. Республика илмий амалий конференция материаллари тўплами. – Т.: 2022.
  9. Usmonov M. T. Legal Legislative Basis for Detection of Information Crime. International Journal of Academic Engineering Research (IJAER) ISSN: 2643-9085 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 80-87.
  10. Usmonov M. T. Mathematical Proofs. Incomplete Induction, Deduction, Analogy. The Concept Of Algorithm And Its Properties. International Journal of Academic Multidisciplinary Research (IJAMR) ISSN: 2643-9670 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 26-29.
  11. Usmonov M. T. Means of Information Protection. International Journal of Academic and Applied Research (IJAAAR) ISSN: 2643-9603 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 27-30.
  12. Usmonov M. T. Organization of E-Mail Protection. International Journal of Academic Engineering Research (IJAER) ISSN: 2643-9085 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 36-40.
  13. Usmonov M. T. Organizing Internet Protection. International Journal of Academic Engineering Research (IJAER) ISSN: 2643-9085 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 24-28.
  14. Usmonov M. T. Origin and Equal Strength Relationships between Sentences. Necessary and Sufficient Conditions. Structure of Theorem and Their Types. International Journal of Engineering and Information Systems (IJEAIS) ISSN: 2643-640X Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 45-47.
  15. Usmonov M. T. Physical Security. International Journal of Academic and Applied Research (IJAAAR) ISSN: 2643-9603 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 58-61.

16. Usmonov M. T. Practical Security Management. International Journal of Academic Engineering Research (IJAER) ISSN: 2643-9085 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 71-74.
17. Usmonov M. T. Problem Solving In Primary Schools. International Journal of Academic Information Systems Research (JAISR) ISSN: 2643-9026 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 72-83.
18. Usmonov M. T. Reproduction. The Laws of Reproduction. International Journal of Engineering and Information Systems (JEAIS) ISSN: 2643-640X Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 36-40.
19. Usmonov M. T. Security Models. International Journal of Academic Pedagogical Research (IJAPR) ISSN: 2643-9123 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 18-23.